

МІЖМОВНА ОМОНІМІЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Вірчак Г. О., студ. гр. ПР-11

Існування лексичних труднощів перекладу здебільшого спричинене дією міжмовної термінологічної інтерференції. Наявність лексико-семантичних лакун в процесі міжкультурного, міжмовного спілкування має першорядне значення для перекладацької діяльності і пов'язано з таким лексичним явищем, як міжмовні омоніми. Для їх представлення у навчальній термінографії вводиться також термін «фальшиві друзі перекладача» або ж «псевдодрузі перекладача».

Міжмовну омонімію можна легко сплутати з інтеромонімією, при якій ми спостерігаємо омонімію слів, схожих за формою та змістом, у середині декількох мов. Дуже часто фальшивих друзів перекладача дослідники відносять до псевдоінтернаціоналізмів.

Міжмовні термінологічні омоніми семантично та функціонально нееквівалентні терміни, які є представниками аналогічних частин мови, і мають інтерферентно-схоже фонетичне або графічне оформлення.

Перша спроба лексикографічного опису «псевдодрузів перекладача» була в роботі Е. Мовільона 1747 року.

Використовуючи термін «міжмовні аналогізми» К. Г. М. Готліб пропонує свою класифікацію «фальшивих друзів перекладача»: okazionalni міжмовні аналогізми та derivativni, які в свою чергу підрозділяються на асемантичні, часткові та відбиткові.

За приклад можна взяти таке запозичене із східних мов слово, як магазин. В українській мові воно вживається із значеннями: 1) крамниця; 2) коробка, трубка тощо для однорідних предметів у механізмі або приладі; 3) склад для зберігання чого-небудь. Що ж стосовно англійської мови, то слово magazine має значення: по-перше, журнал; по-друге, склад боєприпасів.

Головною особливістю дослідження міжмовної омонімії є те, що кожне зіставлення певної конкретної пари мов з метою виявлення певних спільних чи відмінних рис є унікальним за своєю суттю, оскільки передбачає врахування їхнього щораз нового ступеню спорідненості, типологічних характеристик тощо. Існує багато й інших специфічних для кожної з порівнюваних мов інтра- та екстралінгвістичних чинників, які при взаємодії на міжмовному рівні призводять до щораз інших результатів.

Міжмовні омоніми можуть траплятися як серед слів самостійної частини мови, так і службової. Достатньо навести приклади на вживання

прийменників «до, за, у» в українській та російській мовах. Наприклад є деякі особливості при перекладі російських конструкцій з прийменником В. Порівняймо: 1) в конце недели – під кінець тижня; 2) в семь часов – о сьомій годині; 3) у руля – за кермом тощо.

В. В. Акуленко вважає, що розбіжності в асоційованих словах, які ведуть до помилок при перекладі, пов'язані з відмінностями реалій, значень, лексичної сполучуваності і експресивно-стилістичного узгодження слів.

В дефініціях міжмовних явищ пропонується обов'язкове зазначення конкретних порівнюваних мов. Вчені, які досліджували міжмовні омоніми (М. П. Кочерган), часткові інтернаціоналізми (Ф. А. Циткіна), «фальшиві друзі перекладача» (К. Г. М. Готліб) та інші, стверджують, що існуючі розбіжності фонетико-графічного та формально-граматичного оформлення паралельних слів у кожній мові є закономірними.

Міжмовні омоніми присутні як в споріднених, так і в неспоріднених мовах. Їх уживання може призвести до певних незручностей. Найбільш підступною є міжмовна омонімія близькоспоріднених мов.

Коли учень української школи вивчає російську, він мимоволі сприймає російські слова на тлі рідної мови, і результаті цього можуть виникнути наприклад такі помилкові вислови : «Тетрадь скончалась» (замість «закончилась»). Російське слово скончатся і українське скінчитись (закінчитись) – міжмовні омоніми споріднених мов.

Також найпоширеніший зразок впливу «фальшивих друзів перекладача» спостерігаються в розумінні школярами російських шкіл України терміну з підручника української мови «дійсний спосіб» як «действительный залог», слід який перекладати не інакше як «изъявительное наклонение».

Найбіль поширеними є лексичні труднощі при перекладі текстів суспільно-політичного характеру, які пов'язані з передачею безеквівалентної лексики, назв, багатозначних слів, абревіатур, неологізмів, образної фразеології тощо.

Отже, міжмовні омоніми – це проблема мовознавства, проблема методики вивчення й навчання мови. Тому вони є сааме проблемою перекладу, і, безсумнівно, фіксація міжмовних омонімів, їх осмислення та коментування заслуговує на увагу філологів. Та й не тільки філологів.

Наук. кер. – Кобякова І. К., канд. філол. наук, доц.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.1. — С. 93-94.